

Liperi

Liperin kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet

Kunnanhallitus 2.12.2024
Valtuusto xx.xx.2024

Sisällysluettelo

1.	Johdanto.....	2
2.	Lainsäädäntö ja soveltamisala.....	2
3.	Valvonnan rakenne	3
4.	Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoitus ja tavoitteet	4
4.1.	Sisäinen valvonta.....	4
4.2.	Liperin kunnan sisäisen valvonnan periaatteet	4
4.3.	Riskienhallinta	5
4.4.	Liperin kunnan riskienhallinnan periaatteet	6
5.	Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut	7
5.1.	Valtuusto	7
5.2.	Kunnanhallitus.....	7
5.3.	Lautakunnat, jaostot ja tytäryhteisöt	8
5.4.	Kunnanjohtaja, esihenkilöt ja muu henkilöstö	8
6.	Tilivelvollisuus	8
6.1.	Tilintarkastajan tarkastusvastuu	8
6.2.	Kunnan tilivelvolliset	9
7.	Arviointi ja raportointi.....	9

1. Johdanto

Liperin kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa kuntakonsernin hyvää hallintoa ja johtamista. Perusteet koskevat kaikkia kuntakonsernin toimielimiä, tilivelvollisia ja johtavia viranhaltijoita sekä kaikkea kuntakonsernin toimintaa, josta kunta vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä. Tavoitteena on varmistaa, että Liperin kunnalle ja kuntakonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista.

Valtuuston päättämässä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteissa kuvataan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoitus ja periaatteet, määrittellään sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvät tehtävät ja vastuut sekä toimintaan kuuluva arviointi- ja raportointi. Tämä asiakirja päivitetään tarvittaessa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -asiakirjaa täydentää kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohje.

2. Lainsäädäntö ja soveltamisala

Kuntalain (410/2015)

14 §:n ja 90 §:n mukaan

- valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.
- valtuusto päättää hallintosäännöstä, jossa annetaan tarpeelliset määräykset hallinnon ja talouden tarkastuksesta sekä sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.

67 §:n mukaan

- Kunnallisen liikelaitoksen johtokunta vastaa liikelaitoksen hallinnon ja toiminnan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä.

115 §:n mukaan

- toimintakertomuksessa on annettava tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

123 §:n mukaan

- tilintarkastajan on tarkastettava, onko kunnan sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

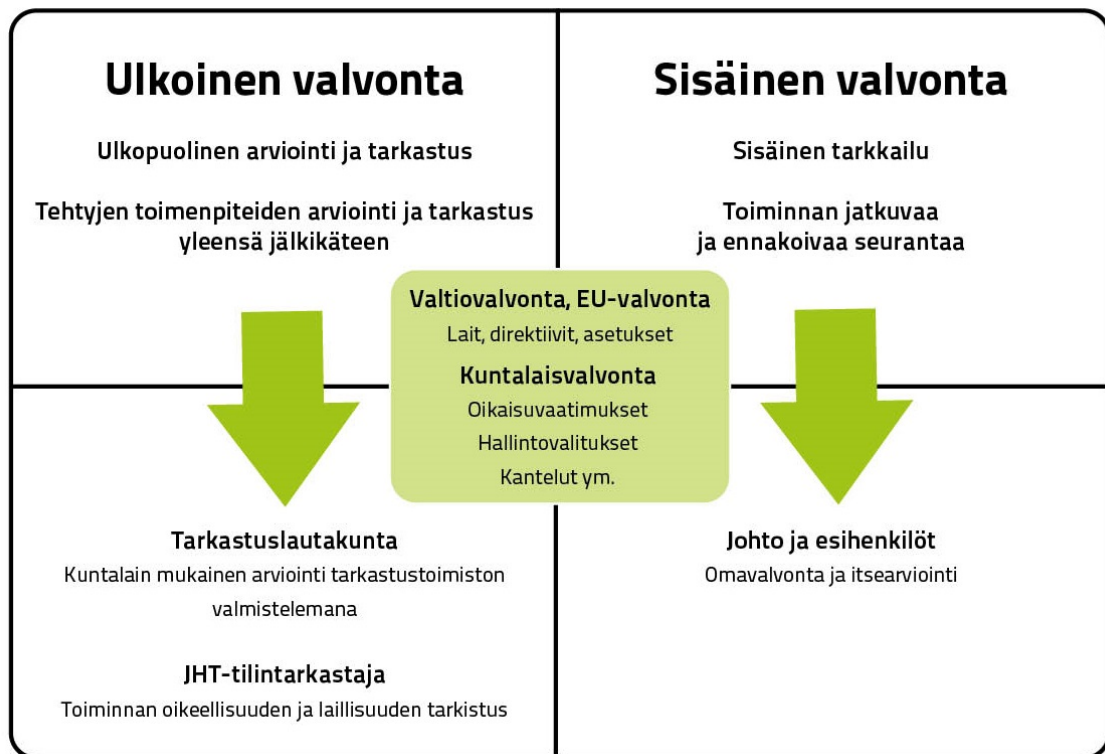
Valmiuslain (631/2022) 12 §:n mukaan

- kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä kunnan hallinto- ja johtosäännöissä sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu.

3. Valvonnan rakenne

Julkisen toiminnan luotettavuus edellyttää riittävää valvontaa. Valvonnan ja riskienhallinnan avulla pyritään saamaan varmuus siitä, että toiminta on järjestetty päätösten mukaisesti ja organisaatiolle asetetut tavoitteet saavutetaan. Valvonta jakaantuu ulkoiseen ja sisäiseen valvontaan.

Kuvio 1: Valvonta jakaantuu ulkoiseen ja sisäiseen valvontaan.

Ulkoinen valvonta on kunnanhallituksesta ja kunnan viranhaltijajohdosta riippumatonta toimintaa, jota suoritetaan sekä kunnan järjestämänä (tarkastuslautakunta, sidonnaisuusilmoitusten valvonta ja tilintarkastaja), että täysin kunnallisen ohjauksen ulkopuolella. Ulkoista valvontaa suorittavat esimerkiksi valtion viranomaiset sekä Euroopan unionin toimielimet. Lisäksi kunnan asukkailla on julkisuusperiaatteen mukainen valvontaoikeus ja -mahdollisuus.

Sisäinen valvonta on luottamushenkilöille kuuluvaa seurantaa, esihenkilöiden suorittamaa sisäistä tarkkailua ja sisäisiä tarkastuksia.

Seuranta on kunnallishallinnossa luottamushenkilöille kuuluva osa sisäistä valvontaa. Luottamushenkilöiden tulee seurata sitä, miten viranhaltijat käyttävät heille siirrettyä (delegoitua) toimivaltaa. Seurannan keskeisiä tehtäviä on asettaa raportointivelvoitteita, valvoa raportoinnin toteuttamista sekä verrata raporteissa kuvattuja toteutuneita tuloksia tavoitteisiin.

Sisäinen tarkkailu on kuntakonsernin jokaisen työyksikön toimintarutiineihin sisältyvää jatkuvaa työvaiheiden, toimenpiteiden, päätösten ja varojen ja omaisuuden käytön valvontaa, jolla ehkäistään virheitä, vahinkoja ja väärinkäytöksiä.

Sisäinen tarkastus on riippumaton kunnanhallituksen ja ylimmän johdon tukitoiminto. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on arvioida ja varmentaa sisäisen valvonnan toimivuutta ja riskienhallinnan riittävyttä. Liperin kunnalla ei ole vakituista sisäisen tarkastuksen yksikköä. Kunnanhallitus tai kunnanjohtaja voivat päättää määräaikaisen sisäisen tarkastuksen asettamisesta sisäisen valvonnan tai riskiarvion perusteella.

4. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoitus ja tavoitteet

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimenpiteet ovat rinnakkaisia ja toisiaan tukevia. Organisaation toiminnan varmistaminen ja tavoitteiden saavuttaminen vaatii sekä sisäistä valvontaa että riskienhallintaa.

4.1. Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kunnan ja kuntakonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joiden avulla pyritään varmistamaan, että

- kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista,
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävä ja luotettava,
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että
- omaisuus ja voimavarat turvataan.

Sisäinen valvonta on kuntakonsernin ja sen palvelualueiden, tulosalueiden ja tulosityksikköjen johdon tekemää toiminnan omaa valvontaa. Näkökulmana sisäisessä valvonnassa on, millä keinoin ja tavoin johto varmistaa, että asiat omalla toimialalla sujuvat halutulla tavalla ja että johdolla on ajantasainen tieto toimialansa olennaisten asioiden tilasta ja aikaansaannoksista, jotta johtaminen tapahdu olettamusten varassa. Kyse on toiminnan itsearvioinnista ja tavoitteena on toiminnan jatkuva parantaminen.

4.2. Liperin kunnan sisäisen valvonnan periaatteet

Sisäinen valvonta koostuu viidestä toisiinsa liittyvästä osatekijästä. Näiden osatekijöiden ollessa kunnossa kuntakonsernin sisäisen valvonnan tavoitteet voidaan saavuttaa ja siksi tilivelvollisten tulee huolehtia osatekijöiden asianmukaisesta järjestämisestä sekä valvonnasta.

Johtamistapa ja organisaatiokulttuuri luovat perustan valvonnalle ja edistävät tavoitteiden saavuttamista sekä henkilöstön valvontatietoisuutta. Asianmukaisesti toteutettuna ne takaavat parhaiten asioiden sovitunlaisen toteutumisen ja ehkäisevät samalla päätösten vastaista toimintaa sekä väärinkäytöksiä. Organisaatiokulttuuri koostuu eettisistä arvoista,

organisaation ihmisten pätevyydestä sekä tavasta, jolla johto antaa valtaa ja vastuuta sekä organisoii ja kehittää henkilöstöään.

Riskienhallinta. Kokonaisvaltaiseen riskienhallintaan kuuluu riskien tunnistaminen, arviointi sekä niihin vastaaminen toiminnan suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa.

Riskienhallinnan avulla löydetään uusia mahdollisuuksia.

Valvontatoimenpiteet (sisäinen tarkkailu) ovat toimintatapoja ja -periaatteita ja ohjeita, jotka auttavat varmistamaan tavoitteiden saavuttamista, määräysten noudattamista, resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä, omaisuuden turvaamista ja tiedon luotettavuutta ja riittävyyttä. Valvontatoimenpiteisiin kuuluvat mm. erilaiset hyväksymiset, valtuutukset, todentamiset, täsmäytykset, toiminnan tarkastukset, omaisuuden turvaamistoimet sekä työtehtävien eriyttäminen. Valvontatoimenpiteitä suoritetaan koko organisaatiossa kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa.

Raportointi ja tiedonvälitys. Toimivan raportoinnin ja tiedonvälityksen avulla kunnan johto, henkilöstö ja sidosryhmät saavat oikea-aikaisesti olennaista ja käyttökelpoista tietoa toiminnasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tehokas tiedonvälitys organisaatiossa tapahtuu sekä vertikaalisesti että horisontaalisesti.

Seuranta ja arviointi. Sisäisen valvonnan toimivuutta tulee seurata jatkuvasti. Johdon ja esihenkilöiden tulee varmistua sen toimivuudesta ja riittävyydestä osana päivittäistä johtamista. Jatkuviin seurantatoimenpiteisiin kuuluvat esimerkiksi

- johtamistoimien kautta saatu näyttö siitä, että sisäinen valvonta toimii (toiminnan ja talouden seurantaraportit, erilliset raportit ja selvitykset)
- ulkoisilta osapuolilta saatu tieto vahvistaa omaa arviota tai voi viestittää tulevista ongelmista (asiakaspalautteet, asiakasvalitukset, asiakaskäyttäytyminen)
- tietojärjestelmien tuottamaa tietoa voidaan verrata muista tietolähteistä saatuihin tietoihin tai manuaalisesti tehtyihin laskelmiin
- sisäiset ja ulkoiset tarkastajat sekä toimielimet antavat suosituksia sisäisten valvontatoimien vahvistamiseksi (esim. tarkastuslautakunnan arviointikertomus)
- koulutustilaisuudet, suunnittelu- ja muut kokoukset antavat tärkeää palautetta johdolle siitä, onko valvonta tehokasta.

Sisäinen valvontajärjestelmä toimii organisaatiossa silloin, kun jatkuvien seurantatoimenpiteiden avulla kyetään toiminnasta löytämään puutteita ja kehittämiskohteita sekä havaintojen pohjalta kyetään kehittämään toimintaa ja ohjaamaan sitä haluttuun suuntaan.

4.3. Riskienhallinta

Riski on epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin. Se on mahdollinen tapahtuma tai tapahtumaketju, joka voi vaarantaa tavoitteiden saavuttamisen lyhyellä tai pitkällä aikavälillä tai uhata organisaation mainetta. Riski ei ole ainoastaan negatiivisen asian mahdollinen tapahtuminen, vaan myös se, että jokin voimavarojen mahdollistama hyvä jää toteutumatta.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja täten osa kunnan ja kuntakonsernin johtamista. Se on järjestelmällistä toimintaa, jonka avulla tuetaan tavoitteiden saavuttamista ja toimintaan liittyvien mahdollisuuksien ja uhkien tunnistamista ja kuvaamista. Riskienhallinta sisältää

- riskianalyysin eli arvion riskien merkittävydestä ja toteutumisen todennäköisyydestä
- riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportoimiseksi tarvittavien toimenpiteiden suunnittelun, toteutuksen ja seurannan sekä tarvittaessa korjaavat toimenpiteet

Sisäisen valvonnan kannalta on olennaista, että toimintaan liittyvät riskit ja mahdollisuudet on arvioitu ja ymmärretty. Liperin kuntakonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat **strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset** riskit sekä **vahinkoriskit**. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä.

1. **Strategiset riskit** liittyvät kunnan pitkän aikavälin tavoitteisiin, kriittisiin menestystekijöihin ja strategian toteuttamiseen. Ne vaarantavat toiminnan edellytykset ja vision toteutumisen.
2. **Taloudelliset riskit** liittyvät talouden tasapainoon, investointeihin ja rahoitukseen, maksuvalmiuteen, sijoituksiin ja rahoitusmarkkinoihin.
3. **Toiminnalliset riskit** vaarantavat kunnan päivittäisen toiminnan jatkuvuutta. Ne liittyvät palvelujen toteutumiseen ja onnistumiseen, henkilöstön toimintaan ja osaamiseen, organisaation sisäisiin prosesseihin ja asiakasprosesseihin, tietojärjestelmiin, sopimuksiin sekä väärinkäytöksiin ja muuhun lainvastaiseen toimintaan. Toiminnallisen riskin aiheuttama haitta voi olla joissain tapauksissa vaikeasti mitattavissa.
4. **Vahinkoriskillä** tarkoitetaan riskiä, joka toteutuessaan aiheuttaa taloudellisia menetyksiä, henkilövahinkoja tai haittaa ympäristölle. Vahinkoriski on usein odottamaton ja äkillinen ja kohdistuu tyypillisesti tiettyyn kohteeseen. Vahinkoriskejä ovat esimerkiksi kunnan omaisuuden vaurioituminen, tuhoutuminen ja häviäminen esimerkiksi rikoksen tai tulipalon seurauksena.

Kuntien riskienhallintaan kuuluu lakisääteinen varautuminen poikkeaviin olosuhteisiin. Varautuminen on toimintaa, jolla varmistetaan kunnan tehtävien ja palveluiden mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kunnan varautuminen on osa kunnan normaalia toimintaa ja samalla osa kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Valmiussuunnitelmassa voimavarojen käyttö ja toiminta suunnitellaan ja priorisoidaan häiriötilanteen mukaisesti. Suunnittelussa huomioidaan myös valmiuslain tarkoittamat poikkeusolot.

4.4. Liperin kunnan riskienhallinnan periaatteet

Riskienhallinnan periaatteilla tarkoitetaan yhtenäistä näkökulmaa ja riskienhallinnalle asetettua yhteistä tavoitetilaa. Edellä mainittujen kautta kuntakonserni pyrkii varmistamaan asetettujen tavoitteiden täyttymisen ja riskienhallinnan vaikuttavuuden sekä toiminnan kehittämisen. Periaatteita tulee soveltaa riskienhallinnassa organisaation kaikilla tasoilla.

Vaikuttavuutta tavoittelevan riskienhallinnan periaatteet on kuvattu ISO 31000 - standardissa. Näistä keskeisimmät Liperin kuntakonsernissa noudatettavat riskienhallinnan periaatteet ovat:

Riskienhallinta luo lisäarvoa. Riskienhallinta tukee tavoitteiden saavuttamista ja toiminnan kehittämistä. Riskienhallinnalla pyritään osaltaan varmistamaan toiminnan tehokkuus ja hyvän johtamis- ja hallintotavan toteutuminen, asukkaiden ja henkilöstön tyytyväisyys, terveys ja turvallisuus, toiminnan vaatimustenmukaisuus, kestävä kehitys sekä ohjelmien ja projektien onnistuminen.

Riskienhallinta on olennainen osa organisaation prosesseja. Riskienhallinta ei ole toiminnasta ja prosesseista erillään oleva toiminto. Riskienhallinta kuuluu kiinteästi johtamiseen ja esihenkilötyöhön ja on olennainen osa organisaation ydinprosesseja, strategista suunnittelua sekä vuosisuunnittelua ja toiminnan toteuttamista.

Riskienhallinta on osa päätöksentekoa. Riskienhallinnan tavoitteena on auttaa päätöksentekijöitä tekemään tietoisia valintoja, priorisoida toimintoja tärkeysjärjestykseen sekä auttaa tunnistamaan vaihtoehtoisia toimintatapoja.

Riskienhallinta on järjestelmällistä, jäseneltyä ja ajantasaista, avointa ja kattavaa sekä perustuu parhaaseen saatavilla olevaan tietoon. Järjestelmällinen, oikea-aikainen ja jäsenelty lähestymistapa riskienhallintaan edistää tehokkuutta ja sen kautta saavutetaan yhdenmukaisia, vertailukelpoisia ja luotettavia tuloksia. Riskienhallinnan avoimuudella ja kattavuudella varmistetaan, että riskienhallinta on asianmukaista ja ajantasaista. Sidosryhmien ja organisaation eri tasoilla toimivien asiantuntijoiden mukaan ottaminen tarvittavassa laajuudessa edesauttaa riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta. Riskienhallinnassa käytettävät tietolähteet perustuvat parhaaseen mahdolliseen käytettävissä olevaan tietoon kuten historiatietoon, kokemukseen, sidosryhmäpalautteeseen, havaintoihin, ennusteisiin ja asiantuntijoiden arvioihin.

Riskienhallinnasta päätettäessä johto ottaa kantaa siihen, miten suuria riskejä ollaan valmiita ottamaan ja miten suuria menetyksiä organisaatio pystyy kestävänsä. Organisaation riskinsietokyvyn ja riskinottohalun säännöllinen tarkastelu sekä sen perusteella tehtävä kannanotto on tärkeä, koska se ohjaa paljolti riskienhallinnan tuloksellisuutta, millaisiin riskienhallintatoimenpiteisiin ryhdytään ja minkä verran riskienhallintaan ollaan valmiita resursoimaan.

5. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

5.1. Valtuusto

Valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kuntakonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

5.2. Kunnanhallitus

Kunnanhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kunnanhallitus hyväksyy erillisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen valtuuston hyväksyminen periaatteiden pohjalta.

5.3. Lautakunnat, jaostot ja tytäryhteisöt

Lautakunnat, jaostot ja tytäryhteisöt vastaavat omien toimialojensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Tytäryhteisöt raportoivat lisäksi yhtiönsä hallitukselle.

Konsernijohto vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta sekä yhteisöjen riskienhallinnan järjestämisen ja tuloksellisuuden valvonnasta. Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen mukaisesti.

5.4. Kunnanjohtaja, esihenkilöt ja muu henkilöstö

Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimialallaan ja vastata vastuualueensa riskien tunnistamisesta ja arvioinnista, huolehtia riittävästä ohjeistuksesta ja raportoida sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Vastuu sisäisen valvonnan riittävydestä ja toimivuudesta on ensisijaisesti esihenkilöillä. Esihenkilö vastaa siitä, että hänen toimialansa tavoitteet tukevat ylemmän tason tavoitteita. Esihenkilö vastaa myös tiedonkulusta ja raportoinnista. Esihenkilöt ohjaavat ja valvovat henkilöstönsä toimintaa ja vastaavat siitä, että yksikön henkilöstön tehtävät ja vastuut on määritelty selkeästi ja henkilöstö on tietoinen tehtävistään. Esihenkilön tehtävänä on luoda henkilöstölle edellytykset tehtävistä suoriutumiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen osana säännöllistä valvontaa. Esihenkilön on ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos havaitaan toimintaa, joka on tehotonta tai epätarkoituksenmukaista tai lain, muiden sääntöjen, ohjeiden ja päätösten vastaista.

Henkilöstön tehtävänä on toimia tavoitteiden ja sääntöjen mukaisesti, kehittää toimintatapoja sekä ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan. Henkilöstön velvollisuus on ilmoittaa organisaation toimintaan tai alueeseen kohdistuvista uhkista ja vaaroista, läheltä piti -tilanteista ja lainsäädännön tai muiden ohjeistusten vastaisesta toiminnasta sekä poikkeamista.

6. Tilivelvollisuus

6.1. Tilintarkastajan tarkastusvastuu

Kuntalain (410/2015) 125 §:n mukaan tilintarkastajan on annettava valtuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus.

Jos tilintarkastaja havaitsee, että kunnan hallintoa ja taloutta on hoidettu vastoin lakia tai valtuuston päätöksiä eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen, tilintarkastuskertomuksessa on tehtävä asiasta tilivelvolliseen kohdistuva muistutus. Muistutusta ei voida kohdistaa valtuustoon.

Tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä kunnanhallituksen lausunto. Valtuusto päättää toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan valmistelu, tilintarkastuskertomus ja siinä tehty muistutus antavat aihetta. Hyväksyessään tilinpäätöksen valtuusto päättää vastuuvapaudesta tilivelvollisille.

6.2. Kunnan tilivelvolliset

Kuntalain mukaan tilivelvollisia ovat kunnan toimielinten jäsenet sekä asianomaisen toimielimen johtavat viranhaltijat. Valtuutetut eivät ole kuntalain mukaisesti tilivelvollisia paitsi toimiessaan muiden toimielinten jäsenenä.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että

- tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi,
- tilivelvolliseen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus sekä
- tilivelvolliselle voidaan myöntää vastuuvapaus.

Tilivelvolliseen voidaan kohdistaa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Tilivelvollisuus ei tuo viranhaltijalle mitään sellaista vastuuta, joka ei hänelle kuuluisi asemansa perusteella muutoinkin.

Tilivelvolliset viranhaltijat määritellään talousarviossa. Vaikka tilivelvolliset on luetteloitu, harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia on viime kädessä tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla.

Vaikka henkilö ei olisikaan lain tarkoittama tilivelvollinen, hänen on luonnollisesti hoidettava tehtävänsä asianmukaisen huolellisesti. Tilivelvollisuusaseman puuttuminen ei vapauta esihenkilöä alaistensa toiminnan valvontavastuusta.

Vahingonkorvausvaatimus tai rikossyyte voidaan kohdistaa myös muuhun kuin tilivelvolliseen.

7. Arviointi ja raportointi

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyvät vuosittaiseen talousarvio-, toiminnan ja talouden seuranta- ja tilinpäätösprosessiin. Palvelualueiden käyttösuunnitelmissa kuvataan palvelualueen sisäisen valvonnan järjestäminen ja tavoitteet.

Kuntalain mukaan kunnan tilinpäätökseen kuuluvassa toimintakertomuksessa tulee antaa tiedot kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa ja tuloksellisuutta seurataan ja arvioidaan säännönmukaisesti talousarviovuoden aikana. Raportointi tehdään osana tilinpäätöstä.

Lautakuntien tulee käsitellä oman toimialansa selonteko merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Selonteon tulee perustua dokumentoituun aineistoon. Selontekojen raportointi tapahtuu tilinpäätöksen yhteydessä.

Mikäli tilikaudella havaitaan merkittäviä riskejä, tulee lautakuntien, jaostojen, viranhaltijoiden sekä konsernijohdon raportoida niistä ja niiden hallintakeinoista välittömästi hallintosäännön mukaan valvonnasta vastuussa olevalle. Valvonnasta vastuussa olevien tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.